

Jeles vagy helyes mondatok (1850–52)

Lelőhely: a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár Kézirattára BK. 184/IV. 4. 3. sz. fondja

A szöveget felkutatta, lejegyezte, sajtó alá rendezte, jegyzetekkel ellátta: Székács István

1.) Az emberek ma már annyira felvilágosodtak, hogy csak egy mód van őket megcsalni – nyílt szívűnek lenni. Börne¹ szavai.

2 Hoc fonte derivata clades in patriam populum[que] fluxit. Horat.²

3 Az életben legdrágább kincs a jövőbiztonság. Nem ez[-]e azon talizmán, melyet ki elvesztett, annak szeméi előtt elveszti a természet bájos kinézetét;³ annak számára nincs a virágoknak éldeltető színe 's a napnak enyhe sugara! Ki jövőbiztonságát nem érzi biztosnak, az csak lézeng a társadalomban: mintha meg nem volna telepedve, nincs annak háziassága,⁴ családiassága, jó erkölce. Ki jövőbiztonságát örökké fenyegetve látja: annak a szellem gyaszos ajándék, 's az előrelátás égető kín! Pesti napló Május 27. 1850.

4 Fölnyújtja a nyakat mint a tilalmasban⁵ járó lud.

5) A hősök hírneve egy negyedrészen merészségekkel, kétnegyedben a sorsot, s a másik negyede bűneiket.

1 Carl Ludwig Börne (1786–1837) német újságíró, irodalom- és színházi kritikus.

2 „Ebből a forrásból eredő csapás sújtotta a hazát és a népet...” (Horatius: *Ódák és epódoszok*. III. könyv 6. óda, 19–20. sor)

3 Kinézetét, látványát.

4 Háziasság *itt*: a házat, otthonát szerető emberre valló; barátságos, otthonias légkörű. A korabeli értelmező szótár szerint: „Háziasság: [...] ki legfőbb örömét és kedvét a ház körül, s otthonon találja, ki házi ügyekkel szeret foglalkodni, ki fényezés, külső mulatozások után nem vágyakodik.” (CZUCZOR Gergely–FOGARASI János: *A magyar nyelv szótára*. II. kötet. 1864.)

5 Tilalmasban: tilosban, tiltott helyen.

6) Vannak időpontok, melyekben az mutatja magát a legjobb hazafinak, ki hazája és faja üdvének még meggyőződését is alárendeli, természetesen akkor, midőn a saját meggyőződés kivihetésének törekvése végkép meghiusult. [Pesti] Napló Oct. 24. 1850-ben. Budapest.

7 A kinek nem szűre ne vegye magára /:Közmondás:/

8 Oly képet csinál, mint a birka midőn avas szalmán rágódik (Liliputaiban) [?]

9) Melly politika nem veszi a törvényszerűséget határozó tekintetnek, 's mindent szigoruan csak számításra épít: – az nem bukhatik illedelemmel. Annak a süker [!] által kell tetteit földni, es az eredmény fényével takarni be szándékainak feltjait. Pesti napló 1851. Jan. 14.

10) Az eszmék, mellyek leveretnek, többnyire megboszulják magokat azokon, kik rajtok nem eszmék által diadalmaskodtak Pesti naplo 1851. Jan. 16.

11) Megfogyva bár, de törve nem, él nemzet e hazán

12) A létezőt büntetlenül ignorálni soha sem lehet; s a hol az alkotmány annak rovására rögtönöztetik, alulról föl, vagy fölülről lefelé – bölcsője mellett a koporsó áll. Pesti napló martzius 10^{dik} [?] 1851.

13) A forradalmak rendesen absorbealják⁶ a hitet a fanatismusban; a testvériséget a föllazított [?] szenvedélyekben.

14 A jövő csak annak van elveszve, ki a jelennel elni nem tud.

15 A szabadság csak ott veszélyeztetik, hol a testvériség meg szűnik.

16 Megszűnik az élni, ki kezd rettegni haláltól

6 Abszorbeál: elnyel, felszív.

17 Egészen despotikus országban, hol mindenki egyformán szenved[,] lehet megelégedés, de hol egyik szabadságot élvez, a többi pedig elnyomatik, ott szükségképpen ellensegeskedésnek, és elkeseredésnek kel létezni Palmerston⁷ monda az Irlandi katolikusok védelmére 1828-ban

18. Azok, kik a javítást azért ellenzik, mert benne újítást látnak, kényszerítve lehetnek az újítást akkor elfogadni, mikor már megszűnt javítás lenni Canning.⁸ 1826-ban a selyemmeli szabad kereskedés behozatalára.

19) Vannak állapotok, melyekben az emberiségnek fáj, ha szerencsétlen fölött minden áron akarunk igazak lenni. Pesti Naplo Irodalmi Ügy. majus 12 1851. Szemeré-re⁹ vonatkozólag.

20 Az agolt nem szeretni lehet, nem becsülni lehetlen. Lamartine¹⁰

21 Izgatónak szidni [?] lehet csak, 's nem alább szállani

Veselényi Miklos kiábrandulasara vonatkozólag Pesti naplóban a magyar szónokok írója.
1851

22 Miserrimus est ille, qui nunquam fuit miser Seneca

23 Ő /:Droz:/¹¹ egyebiránt igen szelid és közlékeny természetű volt, 's folyvást érezte annak szükségét, hogy, bar zajtalanul, terjessze a jó, a bölcselet, az emberiség¹² felőli nézeteit, és reményét. Montalambert¹³ beszédeből Pesti naplo. Mart. 1. 1852-ben

7 Henry John Temple Palmerston (Lord Palmerston) (1784–1865) brit államférfi, utóbb miniszterelnök 1859 és 1865 között.

8 George Canning (1770–1827) brit államférfi, külügyminiszter, pénzügyminiszter, élete utolsó hónapjaiban miniszterelnök.

9 Szemere Pál (1785–1861) költő, író, esztéta, a Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság tagja. Kazinczy és Kölcsey barátjaként kapcsolódott be a nyelvújítási mozgalomba, számos egykori szóalkotása még ma is él.

10 Alphonse de Lamartine (1790–1869) francia költő, regény- és drámaíró, politikus, szónok, aki részt vett a Második Köztársaság kikiáltásában és kormányában. A francia romantika kiemelkedő alakja.

11 François-Xavier-Joseph Droz [ejtsd: dró] (1773–1850) francia erkölcsfilozófiai, politikai, gazdasági író, történész.

12 Emberiség itt: emberhez méltó lét, magatartás, érzület; emberiség, emberségesség.

13 Charles de Montalembert (teljes nevén: Charles Forbes Comte de Montalembert) (1810– 1870) francia publicista, történész, politikus, az MTA külső tagja.

24 [...] novisti rectius istis, candidus imperti, si non, his utere mecum¹⁴

25 Igazmondás. Elvégre is a képzelettől függ hogy valaki e vagy ama cselekvényben kedvet 's mulatságot találjon, 's vajjon mért nem lehetne hát e képzeletet oda fejleszteni: miszerint az nemcsak a hasztalan időtöltést, melly gyakran a legizzasztóbb munkánál is fárasztóbb, tekintse mulatságnak: hanem az okszerű foglalkozást is, melly a mellyett, hogy a lelket a maga teremtő erejében tünteti és szórakoztatja, és a nélkül, hogy a testi egészségre romlást eredményezzen, tetteles hasznot is szül. Így szólt a belga levelező pesti naplóban Junius 11^{diken} 1852-ben.

14 A latin nyelvű idézet pontosan: „...si quid novisti rectius istis, candidus imperti; si nil, his utere mecum.” – „S ha netán jobbat tudsz, mondd nekem is meg őszintén. / De ha nem, tartsd meg szavaim, velem együtt!” (Horatius: *Epistulák. V/6. Jótanácsok*. In: *Horatius összes művei*. Fordította: Bede Anna. Budapest, 1989.)